

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію ПРУДНИКОВОЇ Тетяни Іванівни “Тенденції розвитку економічної лексики української мови на тлі соціальної динаміки”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова до спеціалізованої вченої ради Д 32.051.02 у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (повний обсяг дисертації – 274 с.; Луцьк, 2020)

Загальновідомо, що термінологічна лексика є важливим складником мови науки, оскільки з її допомогою здійснюється вербалізація наукових теорій, законів, принципів, понять тощо. Термінологія економічних наук вирізняється з-поміж інших специфікою не лише фахової лексики, але й іншими параметрами, зумовленими різноманітними чинниками екстралінгвального характеру. На сьогодні економічні науки формують розгалужену сукупність близько півсотні наукових дисциплін, метою вивчення яких є закони та суперечності розвитку економічних систем у процесі їх історичної еволюції, відносини між людьми й довкіллям, управління господарством та інші проблеми. Безперервні зміни у бутті соціуму так чи інакше віддзеркалюються у створенні нових номінацій відповідної економічної сфери чи у зміні змістового наповнення канонічних термінологічних найменувань. Відтак корпус лексичних одиниць на позначення економічних реалій сьогочасного суспільства не тільки суттєво збагатився впродовж перших десятиріч XXI сторіччя, – економічна лексика за допомогою масмедійних засобів проникла в різностильові тексти сучасної української літературної мови. Своєю чергою, це дало підстави для різновекторного дослідження особливостей термінонайменувань із царини економіки. Тож цілком закономірним є той факт, що в центрі уваги сучасних лінгвістів опинилася не самі лише термінопозначення з погляду їхньої структури й семантики, – у поле зору дослідників потрапили такі важливі аспекти термінотворення, як еволюція системи економічної лексики, її міжтематичні та міжстильові зміщення, зумовлені загальними й частковими тенденціями в житті українського суспільства впродовж зазначеного хронологічного відтинку.

Зважаючи на сказане, актуальність дисертації Прудникової Тетяни Іванівни, що є черговою ланкою в студіях вітчизняних лінгвістів у галузі вітчизняної термінографії та масмедійної мовної стилістики, не викликає сумнівів. Сама дисертантка достатньо переконливо обґрунтувала актуальність праці, слушно зауваживши, що “зацікавлення проблемами вияву лексем у засобах масової інформації стало підґрунтям розвитку нового напрямку – медійної лінгвістики, для прибічників якої пріоритетне вивчення слів з акцентом на їхнє змістове оновлення, емоційно-оцінне забарвлення, міжстильову й міжтематичну транспозицію тощо” (дис., 14). Тетяна Іванівна наголосила на важливості комплексного аналізу економічної лексики на тлі соціальних зрушень, оскільки саме соціальна динаміка зумовлює активність процесу проникнення спеціалізованих та неспеціалізованих номінацій розгляданого різновиду до словникового складу сучасної української

літературної мови, що виразно віддзеркалюють засоби масової комунікації. Тож “вияв тенденцій розвитку економічної лексики на сучасному етапі – актуальна лінгвістична проблема сьогодення, розв’язання якої дасть змогу акумулювати й інтегрувати всі кваліфікаційні ознаки вказаних номінацій, серед яких чільне місце посідають раніше не досліджені одиниці. Неабиякої уваги потребує і їхня кодифікація, особливо запозичених лексем, оскільки процес адаптації цих одиниць зазвичай ще триває й у медійному просторі трапляється різне графічне оформлення таких інновацій” (дис., с. 19).

Незаперечною є наукова новизна дослідження, оскільки в ньому вперше в українському мовознавстві загалом успішно реалізовано спробу комплексного різнорівневого аналізу терміносистеми економічної лексики з огляду на соціальну динаміку. Дослідниця акцентувала увагу на важливих аспектах розширення економічного словника української мови завдяки: 1) англіцизмам, що потрапили до української мови й зазнали мовленнєвої актуалізації на початку ХХІ сторіччя, 2) поступовому входженні одиниць на позначення вузькоспеціалізованих понять до групи номінацій, що іменують широкоживані поняття. Окрім того, поява нових номінацій проаналізована в контексті впливу екстра- та інтралінгвальних чинників; порушено проблему нормативності аналізованих номінацій, досліджено структурно-семантичні особливості найпоширеніших економічних термінопозначень. Дисертантка скрупульозно дослідила масив публіцистичних текстів друкованих видань економічної тематики, що охоплюють усю територію сучасної України, а також інтернетних публікацій. Унаслідок цього Тетяна Іванівна на широкому фактичному матеріалі встановила: мовне збагачення мас-медійних текстів економічної тематики відбувається завдяки тому, що автори досить активно й загалом доцільно використовують лексичні одиниці інших терміносистем, через що в семантичній структурі відповідних найменувань з’являються нові значеннєві відтінки, часто не зафіксовані в найавторитетніших друкованих словниках.

У процесі дослідження авторка дисертації визначила й схарактеризувала функційно-стилістичне навантаження слів, які перебувають поза межами літературного мовлення й виконують роль засобів реалізації певних інформаційно-експресивних функцій.

Виклад матеріалу в дисертації загалом переконує і теоретичною, і мовною фактологією. Зміст роботи викладено у трьох розділах, кожен із яких є певною мірою самостійним дослідженням різних аспектів лінгвістичної природи економічної лексики, логічно вмотивованим складником опрацювання загальної проблеми і відбиває концептуально сформульовані погляди Тетяни Іванівни на необхідність дослідження семантичних і дериваційних ознак аналізованих лінгвоодиниць, представлених у сучасних українських масмедійних текстах, із урахуванням ролі та впливу позамовних і власне мовних чинників на розвиток лексики загалом та еволюцію складників конкретної терміносистеми зосібна.

У дисертації виразно відбито обрані аспекти лінгвістичного аналізу фактажу, зумовлені об’єктом, предметом і завданнями дослідження, підпорядкованими основній меті – “виявити тенденції розвитку економічної лексики на тлі сучасної соціальної динаміки, зацентувати на запозиченнях,

активізації, розвитку нових значень лексем, виявити й цілісно проаналізувати міжтематичні та міжстильові зміщення вказаних мовних одиниць” (дис., с. 20).

У “Вступі” Тетяна Іванівна переконливо аргументувала необхідність розв’язання поставлених завдань дослідження, чітко сформулювала його вихідні позиції – актуальність, новизну, теоретичну й практичну значущість праці, об’єкт і предмет наукового опису. Авторка праці вмотивувала необхідність активного студіювання мови медійних засобів оскільки “саме вони значною мірою відбивають рівень розвитку суспільства, його оновлення й водночас впливають на формування мовних уподобань, віддзеркалюють динаміку норм”. Із оперттям на праці українських та зарубіжних науковців Тетяна Іванівна слушно наголосила на тому факті, що “чи не найголовніший індикатор мовного динамізму – масмедійний простір” (дис., 14).

Для об’єктивної інтерпретації фактичного матеріалу дисертантка застосувала як загальнонаукові, так і лінгвістичні методи, що сприяло всебічному й науково виваженому аналізу матеріалу. Пильна увага до методик контекстуально-семантичного та функційного аналізу, компонентного, транспозиційного і трансформаційного аналізу, грамотне застосування відповідних прийомів різновекторного вивчення лінгвоодиниць забезпечили отримання дослідницею загалом об’єктивних результатів наукового пошуку.

У першому розділі – “Теоретичні засади дослідження економічної лексики в українській мові” – Т. І. Прудникова, продемонструвавши ґрунтовну філологічну підготовку й глибоку обізнаність у матеріалі, проаналізувала проблему лексико-семантичної диференціації економічної лексики в сучасному мовознавстві. Авторка праці вивчила погляди дослідників на економічну лексику як таку, що “слугує засобом маркування предметів, дій, процесів та станів, пов’язаних з економічною сферою, і структурує значну за обсягом, неоднорідну за походженням і розгалужену за семантикою групу мовних одиниць, до яких належать передусім терміни, професійні слова, а також загальноновживані лексеми” (дис., с. 53). У стислій формі, однак достатньо вичерпно розкрито питання про такі засадничі для виконаного дослідження поняття, як головне призначення терміна, статус професійної лексики, ядро й периферія термінологічного поля економіки, розмежування понять *економічний термін*, *економічна терміносистема* й *економічна лексика* (дис., с. 26).

Належну увагу дослідниця звернула й на висвітлення проблем, які є особливо актуальними в царині сучасних студій економічної лексики. Це зокрема – характеристика економічної лексики за сферами її застосування, виявлення й аналіз основних шляхів і способів поповнення термінологічної системи новими словами, роль запозичень у поповненні української економічної термінології та ін. Вільно оперуючи інформацією, викладеною у працях аналізованої проблематики, Тетяна Іванівна з-поміж нерідко дискусійних поглядів лінгвістів на проблему класифікації економічної лексики достатньо аргументовано обирає й надалі переконливо обстоює конкретні вектори власного наукового пошуку та розставляє крапки над “і” у тлумаченні змісту центральних одиниць термінологічного апарату дослідження.

Принагідно зауважимо, що, покликаючись на спеціальні дослідження в царині економічної лексики, Тетяні Іванівні не варто було подекуди вдаватися до переказування матеріалу без подання власних висновків щодо його критичного осмислення, визначення конкретного внеску авторів в опрацювання розгляданої проблематики. Так, на сторінці 27 дисертантка зазначає: “Акцентуючи на структурі економічної лексики, О. М. Михалевич виділила такі групи спеціальних одиниць...”. Далі йде перерахування відповідних лінгвоодиниць – без будь-яких коментарів. Ця сама заувага стосується також фрагментів дисертації, де йдеться про типологію номінацій економічної сфери Т. М. Рудакової (с. 28), опис лексичних запозичень з англійської мови Н. О. Попової (с. 29). На нашу думку, аналізуючи засадничі питання дослідження, дисертантці варто було висловити власну позицію щодо розглянутих проблем і питань, як це, напр., зроблено на с. 30, де наводиться класифікація мовних одиниць, запропонована М. І. Навальною, після чого Тетяна Іванівна резюмує: “Погоджуємося з дослідницею [підкреслення наше. – Г. В.], що “поділ дієслів соціально-економічної сфери на групи і підгрупи, звичайно, до певної міри умовний, тому що...”. Або ж коментар на с. 31: “Аргументованою й беззаперечною вважаємо концепцію науковців про активну взаємодію стильових елементів у засобах масової комунікації...” (с. 31).

Позитивним, на наш погляд є те, що Прудникова Т. І. детально дослідила проблему визначення ролі позамовних і мовних чинників в еволюції лексичних змін, звернувши при цьому велику увагу на неусталеність термінології, а саме – різнотлумачення термінів *екстра-* та *інтралінгвальні*, *соціальні* і *несоціальні*, *внутрішні* та *зовнішні* чинники, *внутрішньосистемні* / *позасистемні чинники* / *фактори* / *стимули* тощо.* Дисертантка зуміла зорієнтуватися в розмаїтті пропонованих лінгвістами термінологічних одиниць і обрати найбільш прийнятні для власного дослідження тлумачення засадничих понять, солідаризуючись із поглядами О. М. Стишова, Т. М. Медведєвої, які аргументували доцільність уживання термінів *позамовні* та *мовні чинники* (*фактори*), *екстра-* й *інтралінгвальні* та *зовнішні* і *внутрішні чинники* (с. 32).

Уміння відмежуватися від часткового потребував від дисертантки такий вид науково-дослідницької роботи, як виявлення загальних тенденцій у підходах до трактування позамовних чинників впливу на розвиток лексичної системи мови, виокремлення різновидів екстралінгвальних факторів, визначення основних причин створення неологічних номінацій, дослідження специфіки взаємозв'язку динамічних явищ у мові і процесів, зумовлених соціально-економічними змінами, масовою комунікацією, системою освіти, інтерпретацією явищ природи й суспільного буття тощо. Цілком слушним є висновок, зроблений дисертанткою з приводу спостереженого науковцями активного поповнення лексичного корпусу української мови чужомовними запозиченнями: “Важливо, аби нові номінації не порушували усталених і випрацьованих норм сучасної української літературної мови, а вживання запозичень було збалансованим і виправданим” (дис., с. 46).

Дослідниця добре поінформована з надбаннями не лише вітчизняної, але й зарубіжної науки, про що свідчить представлений у дисертації на с. 47–52

аналітичний виклад про наявні в сучасній англійській, французькій, німецькій, італійській, російській лінгвістиці напрацювання в царині економічної лексики. Тетяна Іванівна зуміла зорієнтуватися і в розмаїтті лексикографічних праць розглядової тематики, що без сумніву, посприяло глибшому проникненню в суть досліджуваної проблеми. Заявлена авторкою на с. 53 висновкова теза про те, що “беззаперечним є факт, що важливу роль у динаміці економічних номінацій відіграють зміни в соціальній та економічній сферах, у політичному житті людей, науці тощо. Неабияке значення мають міжнародні відносини й міжмовне контактування”, послідовно й переконливо доводиться на конкретному матеріалі в 2 і 3 розділах дисертації.

У розділі 2 викладені погляди авторки праці на семантико-дериваційні особливості сучасної спеціалізованої лексики економічної тематики. Із оперттям на здобутки сучасної лексикології, термінознавства, медіастилістики, дериватології та лексикографії дисертантка запропонувала власне бачення й оцінку основних передумов актуалізації слів іншомовного походження в царині сучасної економіки. Тетяна Іванівна спостерегла, що в українському медійному просторі виразно виявляються дві визначальні тенденції: 1) помітне розширення семантики понять, активізація низки термінів, що пов'язано із соціальною динамікою, від якої значною мірою залежить рівень і спосіб життя людей, із прийняттям специфічних законів, постанов тощо; 2) виникають нові економічні номінації, які часто запозичують з інших мов (дис., с. 55). Уважаємо цілком слушним зроблений дисертанткою висновок про те, що “розбудова українського економічного словника значною мірою відбувається в періоди реформування, зростання чи спаду економіки. У такому разі простежуємо явище розширення семантики відомих понять, поповнення новими словами, що засвідчують зв'язок з іншими терміносистемами, міжстильову транспозицію, а найбільше – міжмовну взаємодію, наслідком якої є запозичення” (там само). Переконливо доводять ці твердження подані результати скрупульозно здійсненого дослідницею моніторингу джерел фактичного матеріалу, а це – понад 250 назв паперових та онлайн-масмедійних видань і близько 50 назв одно- й багатотомних лексикографічних праць. Тобто, наголосимо, що аналіз близько 6000 одиниць фактажу, ретельно визбираних із публіцистичних текстів економічної тематики, якраз і вможливив виявлення вказаних вище тенденцій і забезпечив достатню об'єктивність зроблених висновків та узагальнень щодо специфіки функціонування спеціалізованої економічної лексики на позначення неістот і пов'язаних із ними ознак, дій, процесів та аналізу семантичних і дериваційних особливостей неозапозичень, що іменують назви істот в економічній царині.

Запропонована Тетяною Іванівною лінгвістична інтерпретація найменувань, що виникли й поповнили корпус економічної лексики внаслідок швидкого розвитку інформаційних технологій, загалом не викликає заперечень. Схвалення заслуговує той факт, що дисертантка здійснила не лише достатньо глибокий аналіз семантичного й дериваційного потенціалу узагальнювальної неолексеми *криптовалюта* і її видових найменувань (*біткойн, лібра, ефір*). Окрім цього, авторка звернула пильну увагу на злободенні проблеми сучасної

української правописної системи, а саме – дослідила особливості графічної (і відповідно – орфографічної) передачі чужомовних слів в українському публіцистичному тексті, запропонувала низку слушних коментарів і порад щодо внормованого написання слів іншомовного походження (дис., с. 70). Поза сумнівом, оприлюднення такої інформації в низці опублікованих Прудниковою Т.І. статей сприятиме унормуванню українського не лише публіцистичного, але й наукового та ділового мовлення.

Досліджуючи динаміку спеціалізованої економічної лексики в контексті номінацій усталених форм фінансів (п. 2.2.2), дисертантка відзначила деякі характерні явища, з-поміж яких – проникнення в мовний простір економістів нової лексики (яка згодом потрапляє до текстів засобів масової інформації) шляхом запозичення переважно з англійської мови; функціонування неодериватів, переважно утворених на основі раніше запозичених лексем префіксальним, суфіксальним способами та складанням основ чи слів (напр., *реінвестувати, реновація* тощо); тенденція до розширення семантики деяких зафіксованих у лексикографічних працях слів (напр., *фандрейзинг / фандрайзинг*). Позитивно оцінюємо той факт, що дисертантка, скрупульозно опрацювавши лексикографічні джерела в аспекті розглядової проблеми, встановила відсутність окремих номінацій із царини економіки у реєстрах найсучасніших словників (ідеться зокрема про термінопозначення *банкінг* та складні номінації з цим компонентом, *еквайр*, у наступних параграфах — *субсидіант* та ін.). Це закономірно випрозорює перспективу лексикографічного опису новітньої економічної лексики. Окрім того, Тетяна Іванівна виявила нові диференційні семи, що з'явилися в деяких загальноживаних економічних назвах відповідних лексико-семантичної груп і підгруп. Це, своєю чергою, дає підстави для подальшого створення чітко структурованої класифікації лексико-семантичних варіантів назв істот і пов'язаних із ними ознак, дій, процесів в економічій галузі.

Не залишилися поза увагою дослідниці й найсвіжіші факти творення номінативних одиниць економічної царини, простимульовані реаліями й викликами сьогодення. Так, Тетяна Іванівна виявила, що чи ненайуживаніша в медійних джерелах і повсякденному мовленні лексема *коронавірус* послугувала твірною базою для нового економічного поняття *коронакриза* – розлад в економіці, ріст безробіття, зuboжіння людей та ін., спричинені пандемією коронавірусу, через яку не працює значна частина підприємств, установ тощо (дис., с. 84).

Належну увагу дисертантка звернула й на семантичні й дериваційні ознаки запозичених (переважно з англійської мови) неологічних назв істот. Установлено, що найчастотнішими є лексеми з компонентами *крипто-* й *біткойн-* (*крипто-фахівці, крипто-експерти, біткойн-майнери, біткойн-підприємець, біткойн-бізнесмени* тощо). При цьому Тетяна Іванівна слушно зауважила, що “деякі слова – назви людей із першою частиною *крипто-* й *біткойн-* варто вважати такими, що перебувають поза межами спеціалізованої економічної лексики, чому сприяє їхня друга частина, що має статус

загальноновживаної мовної одиниці”, напр.: “*крипто-багатіі*” / *крипто-багатіі* (дис., с. 87).

Аналізуючи нові тенденції у функціонуванні назв учасників операцій з усталеними різновидами коштів, дослідниця акцентувала увагу на семантиці запозичень, що позначають учасників вексельних операцій (зокрема *трасант*, *трасат*, *ремімент*, *акцептант*, *індосат*, *емітент* та ін.), а також схарактеризувала дериваційні ознаки розгляданих слів.

Отже, уведений у науковий обіг фактичний матеріал є виразною ілюстрацією еволюції корпусу спеціалізованої лексики економічної тематики і певною мірою забезчує безсумнівну новизну виконаної дослідницької роботи.

Особливий науковий інтерес викликає 3 розділ дисертації – “Нові стилістичні вияви неспеціалізованої лексики на позначення економічних понять”. Не можемо не відзначити сумлінність і в позитивному плані педантичність, із якими авторка праці ретельно вибраний фактичний матеріал систематизувала й запропонувала глибоко продуманий й логічно вмотивований панорамний огляд особливостей збагачення медійних текстів економічної тематики лексемами інших терміносистем та лексико-семантичних груп — медичної, спортивної, юридичної, екологічної.

Здійснений Тетяною Іванівною детальний аналіз праць вітчизняних науковців, де викладено спостереження над специфікою вживання термінології в медійних (неспеціалізованих) текстах, уможливив надійне підґрунтя для різновекторної характеристики зібраного фактичного матеріалу. Приміром, аналізуючи медичні терміни *реанімація*, *реанімувати*, *метастаз*, авторка звертає пильну увагу на показові ознаки їх функціонування в найсучасніших медійних текстах економічної тематики. Ці ознаки, своєю чергою, є провідними у формуванні певних тенденцій поповнення публікацій економічної тематики лексемами інших терміносистем та лексико-семантичних груп, а визначення таких тенденцій якраз і є одним із завдань дослідження, поставлених дисертанткою.

Отже, як спостерегла Тетяна Іванівна, із-поміж згаданих ознак – активне вживання медичних термінів у сполуках, до яких входять економічні термінопозначення, оцінна (зазвичай негативна) характеристика процесів, що відбуваються в економічній царині, використання термінів медицини в заголовкових комплексах із метою привернути увагу читача тексту економічної тематики, функціонування номінацій із переносними значеннями, зафіксованими (і не зафіксованими) у лексикографічних працях, орозмовлення текстів економічної тематики в мові ЗМІ завдяки вживанню спеціалізованих лексичних одиниць у переносному значенні.

Скрупульозним аналізом фактичного матеріалу відзначаються параграфи дисертації, у яких ідеться про увиразнення негативних процесів у соціально-економічному розвитку держави та світу за допомогою спеціалізованої спортивної лексики (на зразок *аутсайдер*, *нокдаун*, *нокаут*, *тайм-аут*), про активізацію вживання в масмедійних текстах економічного спрямування юридичної термінології, яка ще порівняно недавно перебувала в пасивному загальномовному вокабулярі, а на сучасному етапі стала широківідомою для

загалу (напр., однокореневі номінації *люстрація, люструвати, люстрований, люстраційний, алібі, veto* й однокореневі слова *ветувати, ветований*). Як слушно зауважила Тетяна Іванівна, такі лексеми “зазвичай окнижнюють публіцистику” (дис., с. 121).

Не викликає заперечення сформульована дисертанткою теза про актуальність визначення основних ознак екологічної лексики та її використання в інших галузях та тематичних групах (дис., с. 122), оскільки до складу екологічної терміносистеми, за спостереженням фахівців, часто входять базові терміни природничих наук, які, семантично ускладнюючись, набувають статусу “екологічний”. Дослідниця переконливо довела, що лексеми *екологія, екологічний, утилізація, утилізувати, патоген, патогенний, патогенність, санація* та інші також, як і розглянуті вище номінації юридичної сфери, “окнижнюють” українську публіцистику, зазвичай виконуючи інформаційно-пізнавальну функцію.

Значних інтелектуальних зусиль дослідниці потребував детальний виклад результатів пошукової роботи, що демонструють динаміку неспеціалізованих іменників у новітніх масмедійних текстах економічної тематики. Це явище Тетяна Іванівна переконливо презентувала низкою непохідних та похідних іменників, які слугують засобом вираження оцінності в економічній сфері. Достатньо аргументованими сприймаються висновки, зроблені дисертанткою внаслідок аналізу прикметників, особливо тих, що збагатилися новими значеннями (переважно під впливом дії позамовних чинників), які ще, за спостереженням авторки, не завжди зафіксовані у словниках. “Рухливість меж у значеннях таких одиниць, – як слушно зауважила дисертантка, – часто сприяє емоційності та експресивності повідомлення” (дис., с. 210).

Прискіпливий моніторинг дисертанткою текстів економічної тематики уможливив виявлення нових особливостей функціонування дієслів, а саме – широкого використання найменувань конкретної фізичної дії та процесу, ужитих із переносним значенням у тематиці “гроші”. Тетяна Іванівна виявила й на конкретному фактичному матеріалі продемонструвала тенденцію до активного орозмовлення масмедійних текстів і визначила основні причини цього явища.

Результатом глибокого і вдумливого студіювання дослідницею проблеми функціонування субстандартної лексики в економічній сфері дало змогу простежити особливості вияву тенденції до широкого використання в медійних текстах відповідних номінативних одиниць загалом для увиразнення емоційно-оцінної конотації.

Важливим результатом виконаної роботи, на наш погляд, є і такий: Тетяні Іванівні в процесі здійснення дослідження вдалося суттєво уточнити набір диференційних сем низки термінологічних номінацій, уживаних в економічній, медичній, спортивній, екологічній та юридичній галузях. Ці результати, за нашим переконанням, варто оприлюднити, оскільки вони є особливо цінними для практичної лексикографії, насамперед для укладання словників фахової лексики з максимально точним і повним описом кожної одиниці реєстру. Окрім цього, відзначення конкретних змін у семантичній структурі аналізованих

номінацій сприятиме уточненню відповідних лексико-семантичних класифікацій лінгвоодиниць.

Висновки узгоджено з визначеними завданнями дисертації, вони віддзеркалюють основні теоретичні засади роботи.

Основні положення дисертації апробовані в 6 наукових статтях, надрукованих у фахових виданнях України й водночас зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах.

Автореферат і текст дисертації ідентичні за змістом. В авторефераті відбито основні теоретичні положення дисертації, аргументацію та висновки роботи.

Позитивно оцінюючи дисертацію Прудникової Тетяни Іванівни, висловимо й такі зауваження (окрім тих, що були зазначені вище на сторінці 4).

1. Маючи на меті виявлення й характеристику нових тенденцій збагачення масмедійних публікацій економічної тематики лексемами інших терміносистем та лексико-семантичних груп, вважаємо за доцільне, аби дисертантка вмотивувала обрання для семантичного, граматичного, лінгвостилістичного і комунікативно-прагматичного аналізу номінацій, що належать саме до медичної, спортивної, юридичної сфер (про обрання для аналізу екологічної терміносистеми частково йдеться на с. 121). Чому не обрані для дослідження лінгвоодиниці, приміром, із політичної, культурологічної, демографічної, технічної чи сільськогосподарської галузей або ж Інтернет-комунікації, термінологічні системи яких упродовж досліджуваного хронологічного відтинку також зазнали суттєвих змін, а номінативні одиниці з цих систем поширилися в масмедійних текстах економічної тематики? До речі, у параграфі 3.1.4 Тетяна Іванівна відзначила, що “наприкінці ХХ ст. серед головних «сфер лексичного росту» перше місце посіла політика, потім – Інтернет та масмедіа” (дис., с. 121). Отже, маємо на увазі аргументацію обрання матеріалу дослідження.

2. Як зазначалося вище, Прудникова Т.І. згідно із завданнями дослідження здійснила скрупкульозний моніторинг лексикографічних праць із метою виявлення в них фіксації (або ж відсутності в реєстрі) розгляданих лінгвоодиниць. На наш погляд, для одержання об’єктивнішої картини еволюції економічної лексики на тлі сучасних соціальних змін варто було залучити до лінгвістичного аналізу новотвори, засвідчені в сучасних неологічних словниках. Так, чимало нових термінопозначень із економічної галузі містить словник “Нові слова та значення”, виданий Інститутом української мови НАН України 2008 року¹. Значний науковий інтерес для дисертантки, поза сумнівом, викликали б і матеріали одного з найновіших ідеографічних словників української мови – “Активні ресурси сучасної української номінації: ідеографічний словник нової лексики” (Київ, 2013)². Аналізуючи праці українських фахівців у царині лексикографії, Тетяні Іванівні варто було б

¹Нові слова та значення : словник / Ін-т укр. мови НАН України ; укл. Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. Київ : Довіра, 2008. 271 с.

² Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф., Критська В. І., та ін. Активні ресурси сучасної української номінації. Ідеографічний словник нової лексики. Київ : КММ, 2013. 416 с.

звернути увагу й на джерело, де, з-поміж інших, зафіксовані термінозначення з економічної, екологічної, медичної, спортивної, юридичної галузей – якраз тих, що й потрапили в поле наукового зацікавлення дослідниці: *Тлумачний словник сучасної української мови : Фахова лексика*: Близько 20000 слів ; за заг. ред. проф. В. С. Калашника. Харків, 2009. 464 с. Водночас, зважаючи на здійснення дисертанткою аналізу термінологічних одиниць у медіатекстах ХХІ ст., виникає запитання стосовно доцільності введення до Списку лексикографічних праць “Словарика. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів” В. Доманицького (Київ, 1906 р.).

3. Зважаючи на те, що дисертація присвячена виявленню тенденцій розвитку економічної лексики, вважаємо доцільним, а подекуди й необхідним застосування у процесі дослідження методу кількісних обрахунків (а в ідеалі – статистичного методу), оскільки представлення результатів дослідницької роботи у вигляді відповідних графіків, діаграм, таблиць надало б значно більшої переконливості й ваги висновковим твердженням дисертантки, а також унаочило об’єктивність отриманих результатів, насамперед – увиразнило ті чи ті вектори еволюції економічної терміносистеми на тлі соціальної динаміки загалом упродовж досліджуваного періоду.

4. Попри загалом чітку структурованість праці, впадає в око певна неспівмірність її розділів: 1 розділ складається із 30 сторінок, 2-ий – із 39, а в 3 розділі матеріал викладено на 121 сторінці. Очевидно, варто було поміркувати над дотриманням пропорційності розділів дисертації.

Висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки праці, виконаної Прудниковою Тетяною Іванівною. Вони стосуються часткових, а не принципових положень роботи.

На підставі прорецензованої проблематики дисертації вважаю, що поставлена Т. І. Прудниковою мета дослідження успішно реалізована.

Отримані результати є серйозними науковими здобутками авторки, які забезпечили аспекти новизни дисертації та особистий внесок дослідниці в царину медіастилістики й термінознавства.

Практична значущість праці не викликає сумнівів: її матеріали матимуть широке застосування в зазначених царинах мовознавства, а також у лінгводидактиці.


Отже, зважаючи на викладене вище, констатуємо, що дисертація Прудникової Тетяни Іванівни “Тенденції розвитку економічної лексики української мови на тлі соціальної динаміки” є самостійною завершеною науково-дослідницькою працею, яка переконливо презентує запропоноване розв’язання розгляданої проблеми й водночас є вагомим внеском у подальший розвиток української медіастилістики й термінознавства, суттєво збагачує практичні напрацювання в царині вітчизняного словництва, а отримані результати дослідження відкривають привабливі перспективи для укладання термінологічних словників української економічної лексики.

Дисертація відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженому постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 року зі змінами, унесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 року та

№ 1159 від 30.12.2015 року.

Прудникова Тетяна Іванівна за виконане дослідження заслугоує присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Офіційний опонент –
доктор філологічних наук,
професор кафедри
української мови
Рівненського державного
гуманітарного університету



Г. М. Вокальчук

РДГУ
Підпис *Вокальчук Г.М.*
Начальник загального відділу
О. В. Мого



Відгук надійшов до секретаря 18.01.2021 року
Ученый секретар *Г.М.* (Приймаюк О.І.)